

Пролог

Останні повісті Кіплінга були не менш химерними і безвідрадними, ніж твори Кафки або Джеймса, які вони безперечно перевершують; але 1885 року в Лахорі він узявся за написання серії коротких оповідань у невігядливій манері, які 1890-го збере воедино. Немало з них — «In the House of Suddhoo», «Beyond the Pale», «The Gate of the Hundred Sorrows» — є лаконічними шедеврами; одного разу мені подумалось, що те, що задумав і здійснив геніальний хлопець, може повторити — і це не буде нескромністю — чоловік на межі старості, який знає своє ремесло. Плодом того міркування став цей том, який оцінюватимуть мої читачі.

Я здійснив спробу — не знаю, наскільки вдалу — редуції невігядливих оповідань. Не ризикну стверджувати, що вони прості; нема на світі жодної сторінки, жодного слова, які були б такими, позаяк в усіх них — цілий всесвіт, чиєю найочевиднішою прикметою є складність. Хочу лише пояснити, що я не є — і ніколи не був — тим, кого раніше називали байкарем або притчеписцем, а тепер ідейним письменником. Я не прагну бути Езопом. Мої оповідання, як і розповіді «Тисячі і однієї ночі», мають на меті розважати і зворушувати, а не переконувати. Такий намір не означає, що я замкнувся, як говорив Соломон, у вежі зі слонової кістки. Мої політичні переконання добре відомі; я записався до Консервативної партії, це — різновид скептицизм-

Хто у 1970 році точно пам'ятатиме, що собою являли наприкінці минулого сторіччя передмістя Палермо чи Ломас? Яким би неймовірним це не виглядало, та є педанти, які дошуковуються дрібних хиб. Наприклад, зауважують, що Мартін Ф'єрро говорив би про торбу з кістками, а не мішок з кістками, і заперечують — либонь, несправедливо — білу з підпалинами масть одного знаменитого коня.

Нехай Господь тебе увільнить, читачу, від довгих прологів. Ці слова належать Кеведо, який, аби не допуститися анахронізму, який би з часом було виявлено, ніколи не читав передмов Шоу.

Х. Л. Б.

Буенос-Айрес, 19 квітня 1970 року

Зайда

2 Царств 1:26

Кажуть (хоча не дуже у це віриться), що цю історію розповів молодший з Нельсонів, Едуардо, на нічному чуванні біля труни старшого, Крістіана, який помер своєю смертю, мабуть, у 1890-х в окрузі Морон*. А проте хтось від когось її почув у плині тої згаяної ночі, поміж одним мате та іншим, і переповів Сантьяго Дабове, який повідав її мені. Через багато років мені знову розповіли її в Турдері**, де все це трапилось. Друга версія, дещо велемовна, загалом підтверджувала версію Сантьяго — з невеликими відхиленнями та розбіжностями, цілком доречними. Я пишу її зараз, тому що вона, якщо не помиляюсь, є стислим і трагічним віддзеркаленням природи старих мешканців передмість. Я зроблю це добросовісно, хоча вже наперед знаю, що піддамся літературній спокусі виділити чи додати якусь подробицю.

У Турдері їх звали Нільсенами. Парох казав мені, що його попередник не без здивування згадував, що в домі тих людей він бачив пошарпану Біблію у чорній оправі, з готичними літерами; на останніх сторінках він розгледів написані від руки імена та дати. Це була єдина книга в тому домі. Бурхливий літопис Нільсенів, втрачений, як втрачиться усе. Домище, якого вже нема, був з нетинькованої цегли; із сіней проглядалося патіо

* Округ Морон — передмістя Буенос-Айреса.

** Турдера — місто в провінції Буенос-Айрес.

Від тієї ночі вони нею ділилися. Мабуть, нікому не відомі подробиці того мерзенного зв'язку, який переступав пристойність передмістя. Кілька тижнів угода діяла добре, але тривати далі не могла. Поміж себе брати не вимовляли імені Хуліани, навіть для того, аби покликати її, однак шукали і знаходили причини для розладдя. Перечилися через продаж шкур, та сперечалися вони за інше. Крістіан зазвичай підносив голос, і Едуардо замовкав. Вони ревнували, не відаючи цього. В суворому передмісті чоловік не говорив, взагалі не говорилося, що жінка може щось для нього значити, опріч жадання та володіння, але обидва були закохані. І це їх певним чином принижувало.

Якось увечері на площі Ломас Едуардо перестрівся з Хуаном Іберрою, і той привітав його із здобутою ним першістю. Гадаю, саме тоді Едуардо його вилаяв. Ніхто при ньому не насміхатиметься з Крістіана.

Жінка вдовольняла обох з тваринною покірністю; та не могла приховати своєї прихильності до молодшого, який не відмовився від дільби, хоча й не він її запровадив.

Одного дня вони звеліли, аби Хуліана винесла у перше патію два стільці, а сама там не показувалася, бо їм треба поговорити. Вона думала, що розмова буде довгою і лягла подрімати під час сіести, але за хвилику вони її розбудили. Наказали скласти в торбу все, що у неї було, навіть скляну вервицю і хрестик, які залишилися їй по матері. Нічого не пояснюючи, посадили її на воза і вирушили в мовчазну і виснажливу путь. Падав дощ; дорога була дуже важкою, і вже минула одинадця-

та ночі, коли вони дісталися Морону. Там вони продали її хазяйці дому розпусти. Вдарили по руках; Крістіан узяв гроші і потім поділився ними з братом.

У Трудері Нільсени, які доти блукали у сутіні (яка також була рудиною) того звироднілого кохання, захотіли повернутися до свого попереднього життя чоловіків серед чоловіків. Вони знову стали чинити каверзи, задиралися, час від часу пиячити. Можливо, колись вони почулися врятованими, але взяли за звичку вдаватися, кожен окремо, до невинуватих чи мало виправданих відлучок. Незадовго до кінця року молодший сказав, що має в столиці якусь справу. Крістіан поїхав у Морон; на прив'язі біля відомого нам дому він упізнав Едуардового буланого. Він увійшов; молодший сидів там, чекаючи своєї черги. Певно, Крістіан йому сказав:

— Якщо так піде далі, ми заїздимо коней. Краще мати її під рукою.

Він переговорив із хазяйкою, витяг з-за пояса кілька монет, і вони забрали її з собою. Хуліана їхала з Крістіаном; Едуардо пришпорив буланого, щоб їх не бачити.

Вони повернулося до того, про що вже говорилося. Ганебне розв'язання справи провалилося; обидва піддалися спокусі ошукати. Там витав дух Каїна, але любов між Нільсенами була дуже великою — хто знає, які випробування та небезпеки вони розділили! — тож воліли зганяти свою досаду на чужих. На незнайомцях, на собаках, на Хуліані, яка принесла незлагоду.

Добігав кінця березень, а спека не спадала. В неділю (по неділях люди зазвичай йдуть додому рано) Едуардо, який повертався з корчми, побачив, що брат запрягає волів. Крістіан сказав:

— Ходи, нам треба відвезти шкури у Пардо; я вже їх наладував. Скористаймося прохолодою.

Гадаю, крамниця в Пардо була південніше. Вони рушили воєнною дорогою, потім в об'їзд. З приходом ночі поле ставало щодалі неозорішим.

Вони обігнули стерню. Крістіан кинув припалену цигарку і неквапливо проказав:

— За роботу, брате. Потім нам допоможуть пугачі. Нині я її вбив. Нехай лишається тут зі своїм манаттям, більше ніщо нам не заважатиме.

Вони обійнялися, майже ридаючи. Тепер їх пов'язувало ще одне: жінка, яку з жалем було принесено в жертву, й обов'язок її забути.

Негідний

Наше уявлення про місто завжди є дещо застарілим. Кав'ярня перетворилася на бар; передухіддя, за яким ледь прозирило патіо і виткі виноградні лози, тепер є тьмяним коридором із ліфтом в глибині. Отак і я роками думав, що під певним номером на вулиці Талькауано мене чекає «Книгарня Буенос-Айрес»; одного ранку я виявив на її місці антикварний дім і довідався, що дон Сантьяго Фішбейн, її власник, помер. Він був радше опасистий; не так пригадую риси його обличчя, як наші довгі бесіди. Витриманий і спокійний, він зазвичай засуджував сіонізм, який робив єврея звичайною людиною, прив'язаною, як і всі інші, до єдиної традиції і єдиної країни, без складнощів і розходжень, які зараз його збагачують. Він сказав, що укладає велику антологію творів Баруха Спінози, звільнену від усього того евклідового апарату, який заважає читанню і надає фантастичній теорії оманливої строгості. Він показав мені, та не схотів продати, цікавий примірник «Kabbala Denudata» Розенрота, але в моїй бібліотеці є деякі книжки Гінзбурга і Вейта з його книгарні.

Одного пообіддя, коли ми були самі, він звів мене одну історію з власного життя, яку я нині можу розповісти. Я зміню, як цього можна сподіватися, деякі подробиці.

— Я повідаю вам те, чого не розповідав нікому. Ана, моя жінка, цього не знає, не знають навіть мої най-